

VRTILJAK

Milan Šega

Nedelja

Poslušam jo. V kopalnici teče voda. Mračna prihaja k moji postelji, govori, njen glas, ki ga slišim, je trd, je zadirčen. Prihaja in se ustavi. — Ne morem. Ne morem. Ubila se bom... Ta strašna voda! Ki teče, teče že pol ure, vem, da je ne bo zaprla, da je ne bo nikoli več zaprla. — Slišiš, ubila se bom! Stoji pred menoj in njene oči so kalne. Ne bo se ubila, ne zna se ubiti, ker jo je strah in ker jo je strah tega, da jo je strah. Nikoli ni bila grda, toda sleherno nedeljo, ko se prebuja in ko prihaja iz kopalnice, je grda, je siva, jokala je in je grda in siva.

— Pošast, reče.

Pomislim: vstal bom, pozno je že in rad bi se okopal. Utihnila je. Tla so topla in moja noga je topla. Iščem, da bi se obul. Toda tisti hip me prešine — pozabil sem, kako sem mogel pozabiti, kako sem mogel prav to jutro pozabiti, da sem se sinoči zatekel v njeno posteljo in ji potem, minile so minute in minila je ura, ni ne spala in tudi budna ni bila več — rekel tisto, tistih nekaj bedastih besed, ki jih tema ni znala pogoltniti in so se zdaj nenadoma vzdramljene zarisale v mojo zavest.

Copat ne najdem. Vogal preproge je prekrila sončna lisa. Odprla je okno in zganila z glavo, zganila je z očmi, o vem, zdaj bo stala tako, z razprto haljo in razgaljenim vratom, ki ga je sonce obarvalo rdeče; in bo stala tako vse dotlej, dokler ne bo začutila, da odhajam, zaslišala, kako z bosimi podplati tapljam po preprogi, po parketu in si v njeni sobi natikam copate, ki sem jih pustil sinoči ob nogah njene postelje.

Ko sem se vrnil iz kopalnice, je bila že oblečena, v petah je bila višja od mene, resnično, tega ni pokazala, toda bila je zares višja od mene in bil bi lahko smešen, obuval sem si nogavice, neroden, ker sem bitel in ker je bila tu, bila pred menoj, v črnem kostimu in visokih petah. Rečem:

— Ne mudi se. Iskal sem črne in jih nisem našel. Zmenili smo se za enajsto in kar prav bi mi bilo, če bi ostala pri njiju še na kosilu.

— Seveda, reče, bilo bi dobro... Ničesar nisem pripravila.

— Kaj, če bi zaprla okno?

— Seveda, mogoče bo deževalo. Soparno je. Zaprla ga bom.

Obrne mi hrbet. Kako je mirna! Včeraj ni bila in predvčerajšnjim tudi ne. Tega ne zna skriti, kakor svojega vratu ne, ki je lep — ne, ki je še vedno dovolj lep, da ga lahko razkazuje in se z njim postavlja.

Prinese mi klobuk, prej ga je okrtačila, pihnila je vanj in mu poravnala krajce. Kako naj ji priznam: klobuk je star, ne maram ga. Če ga še tako krtači, ga ne maram več videti. Čemu se potem pretvarja? Ta kretnja, ta skrbna kretnja njenih rok, teh prstov, ta ljubezniva kretnja, ki nič ne pove, ki meni nič ne pove. Zaklenil sem vrata. Ona je odprla lift. Prižgem si cigareto.

Ne, ni rekla: Ne kadi vendar v liftu. Počakaj, da prideva vsaj na hodnik. V ogledalu sem star, utrujen. Zavila bova na levo, ob nedeljah zavijeva vselej na levo, greva pod kostanji in potem po najkrajši poti skozi park; niti za trenutek ne sedeva, tudi danes ne bova sedla, in če bodo na igrišču otroci, bom toliko postal, da si bom nekaj najbližjih ogledal. Ona tudi.

Zrak je topel, zato se odkrijem.

— Zgodaj je še, reče. Kaj ne bi šla skozi park?

Otrok ni bilo. Nikogar ni bilo, ker se je pripravljalo k dežju. Če bi malo hitreje stopil, bi morda splašil veverico, ki se skoraj ne zmeni za naju. Pa tisti kos, rumenokljunec! Ozrem se in vidim, da se je nasmehnila. Komaj da si je obarvala ustnice, prej tega nisem opazil. Še nekaj korakov in bova spet na cesti, ura je pol enajstih. Na klobuk mi pade debela kaplja.

Verjetno sem bil jaz tisti, ki je stekel. Ne spominjam se več. Bal sem se zmočiti, ulilo se je, nenadoma in tako gosto, da sem le opotekaje mogel doseči najbližjo streho. Kje, zaboga, je ostala? Nejevoljno zakličem:

— Pohiti, ne bodi neumna vendar!

Voda! Stiskam se menda čisto blizu pokvarjenega žleba. Teče, teče neutrudno in kakor da se ne namerava nikdar več ustaviti. Preklinjam. Pod nogami se mi nabira luža, se širi, rine vame, mi moči čevlje, strašna je. In odkod ta pes? Zacvili. Gleda me. Ni mu mar za dež, počenil je sredi luže in me gleda. Te oči. Zaliva me oboje, voda in slabost; prišla je kot ta pes, nepričakovano in s podplutimi očmi, od spodaj, skozi črevesje, in narašča z lužo, motno in prepreženo z drgetajočimi odsevi.

— Okno, zavpije nekdo. Zapri okno!

Zlezem vase, še tesneje k zidu. Ni dan in ne večer. Le voda. Siva voda. Ne vidim skoznjo. Ničesar ne razločim skoznjo. Nobenega smisla nima, da bi jo iskal, da bi jo še enkrat poklical. Mogoče je pri njej manj vode in da ima nad seboj žleb, ki ne pušča, prav mogoče je, da njen žleb ne pušča in da si še zmeraj ni zmočila čevljev. Tedaj se domislim:

Klobuk vendar! Dvignem ga k očem. Lahko bi se z njim pokrtil, bil bi manj moker. Vrtim ga v roki in ga opazujem, ne več sovražno, le

čemu? Voda mu je grdo nasršila dlako, ni več tako pohleven, kot je bil. Smešno! Najprej samo zašepčem, lahko bi me kdo slišal, potem pa se le ojunačim. Čisto naglas rečem:

— Okno. Zapri okno!

Toda saj ga je zaprla, spominjam se dobro, zaprla ga je.

Ponedeljek

Ni bilo nič. Nihče mi ni ničesar rekel. Le kako sem mogel pomisliti na to, da nisem sam v tej veliki sobi in da so vrata na balkon odprta. Se pogovarjam sam s seboj? To ni veter, tudi prepričan ne. Vse sem pozaprl, skrbno zaprl in zagrnil zaveso. A vendar... Soba je moja soba. To sliko gledam že dvajset let, svojo sliko. Ponavljam besede, ki sem jih slišal, te niso moje. Ne morejo biti moje. Glas poznam. Zajokal bi. Kakšne nemarne blodnje!

Govoriva kot stara znanca. Vem, da je on, čuden patron, zvedav in s topim nasmehom. S cvikerji. Ne vidi me, ker sedi v senci, ker sedim v senci tudi jaz in ker je gost somrak med nama, dolga senca, tja do balkona se vleče in še čez. Marnje so to, prazne marnje. Blebetanje brez repa in glave:

— Lahko bi mi kaj rekel, lahko bi bil dober z menoj, to, vidiš, to je tisto...

Saj ga nisem nikoli maral, za božjo voljo, saj ga res nisem nikoli maral. In zdaj se spreneveda. Ždi tu kot čuk, ždi v moji sobi, prihaja in odhaja, kadarkoli se mu zljubi in me trapi s svojimi očitki. Zahteval bo še, da se oblečem in mu skočim po žganje. Toda to pot je trezen, hudo trezen. Zasmeje se:

— Čuk si mi rekel. Seveda sem čuk, bil sem že takrat in sem še danes, čistokrven čuk. Ponosen sem na to. Pa ti, si ti ponosen na to, da nisi čuk?

Že takrat? Kdaj — že takrat? Nič ni dal nase. Pil je, pil je več, kot je zmogel, in boga je preklinjal, sebe in boga, ki si ga je sam izmislil. Po svoje. Bedastega boga, ki ga ni naučil nič drugega, kot da se je znal iz ljudi norčevati, jih zmerjati, ta ubogi patron! Kot garjavega psa so ga preganjali...

Te roke so njegove roke. Odkod so prišle in kaj hočejo? Stare, vodenične roke. Lahko bi mi prizanesel z njimi. Že takrat so me strašile v sanjah, toda te tu, ki so pognale nenadoma iz teme, so večje, so bolj različne in — glej — diše, rekel bi, da res diše, nežno, dobro diše. Kdo govori, on sam ali govore te roke?

— Misliš, da mi je žal? Vsega je bilo le premalo. Premalo sem pil in premalo zmerjal. In si videl? Bali so se me, bali so se tega čuka, tega patrona, ki je imel gobec, kaj? Gobec in te roke, le dobro si jih oglej... tukaj so!

Gledam. Nežno, dobro diše. Včasih tega nisem vedel, gledal sem jih in nisem mogel vedeti, da lahko take roke dobro diše. Zaprem oči, moja dlan je mokra. Senca se vrtiljak. Podajava si jo kot žogo, medli in spet narašča, zdaj se vrtiljak, zdaj si jo podajava kot žogo, njegove roke, moje roke. Mižim:

— Vse to je bob ob steno. Jaz nisem mižal. Ustavil sem ga in ga zavrtel po svoje. Zgrabil sem jo v dlan in jo treščil. Kako je počilo! In tvoje roke? Če si res čuk, moraš biti čistokrvni čuk, zini tisto!

Zavedam se, rad bi se zavedal, rad bi rekel: To so marnje. Blebetanje brez repa in glave. Toda moje roke ne diše:

— Nekoč si spal pri meni, se spominjaš? Potem nikoli več. Jokal si, na mojem hrbtu si jokal...

Čisto majhen prihaja. Gre po cesti navzgor, se ustavi in spet gre, naravnost tja gre, kamor nisem želel, da pride. Pa je prišel. Nisem mu mogel preprečiti. Kako je bil vesel, ko me je zagledal! Fant moj, kaj sploh veš, kje sem bil? Dosti sem mislil nate. Prav zares, da sem verjel vate. O, pa še kako sem verjel! Najbolj pa takrat, ko si jokal na mojem hrbtu, takrat še najbolj... Ne stisni je preveč, te roke, stara je in bolna. Saj veš, vodenica, strup prekleti... Kako bi z veseljem klel!

— Slišiš, fant moj, kako bi z veseljem klel!

Vstanem, pretegnem noge, stol zahrešči, kakor da mu je bila odveč moja teža, ki jo je moral prenašati. Prt na mizi se je nabrekli kot balon, težko diha. Do vrat štejem korake, naglas jih štejem, kljuka se poda brez šuma, in zrak, ki dahne vame z balkona, je za čudo mil. To me je prevzelo. Nisem pričakoval takšnega pozdrava, zakaj še malo poprej se mi je zazdelo, da mi leze hlad v kolena. Stegnil sem vrat in se ozrl okoli sebe. Tista neonska luč je nova, sinoči je še ni bilo. Mežika vame, mežika v nebo. Vsemu mežika.

T o r e k

Jaz ju nisem še nikoli videl. Vsaj ne spominjam se, da bi ju kdaj srečal, kar pa njiju ni menda prav nič motilo.

Ko sem bil še otrok, sta rekla, takšen, čisto majcen, pokazala sta, kako sem bil čisto majcen, in ko sta to pokazala, ju je obšla dobra volja in sta se začela pomenljivo smehljati.

Mojo mamó sta imela rada, bila je krasna ženska. To je rekla ona, on pa je molčal. Kimal je in molčal. Z očetom sta bila sošolca, skupaj sta krogala; ta tvoj oče, tako je zinil, ta tvoj oče, ta je pa znal.

— No, obrni se, da si te ogledam! Ni počakal in me je sam zasukal. Bil sem v zadregi, ker se ju nisem mogel spomniti, ker sta me tikala in ker sta bila stara, tako prepričljivo stara, da sem ostal brez besed in brez odpora.

— Pridi, je rekla ona. Pridi bliže. Objela bi te rada. Takšen fant, kaj? Nič drugega mi ni preostalo: sklonil sem se in ona me je objela, bila je drobna in imela je kratke roke, objela me je, in če bi se tisti hip zravnal, bi mi obvisela na vratu. Tako drobna je bila, tako lahka.

Sedla je. Sedel je tudi on. Nisem ju povabil, naj sedeta, ker sem na to povsem pozabil. Njun obisk me je tolikanj presenetil, da sem stal pred njima še vedno takšen, kakršen sem jima prišel odpret. Komaj da sem se za silo oblekel.

— Vidiš, nisem se zmotila: fant si je dobro postlal, živi, ni kaj reči, živi, kakor je treba... Kaj ti nisem rekla?

Gledal jo je. Gledal jo je s smehljajem, kakor da je od nje pričakoval čisto nekaj drugega, neko drugo besedo, ki sta jo oba dobro poznala in sta jo le skrivala pred menoj. V fotelju so ga bile same oči. Svetle, nemirne oči. Rekel pa je:

— Po njem se je vrgel, po očetu... Se še spominjaš: po polnoči je bilo, ko ga je prinesel v sobo. Krokali smo, bil je malo okajen... in je šel ponj. Spečega je prinesel. Postavil se je pred nas in dejal: Ta je pa čisto moj. Ta je zares moj. Nihče ne more reči, da lažem... Vsi smo bili tiho, on pa kar ni mogel nehati, vedno isto je godel... kakor da bi nas moral prepričati.

K njej se je obračal, njej je govoril. Vendar je bilo videti, kot da ga ne posluša. Nemo je mlela s tenkim ustnicami, odsotna in kakor izgubljena v prevelikem fotelju, ki se je ves zgrnil nadnjo. Bila je v njem kot kepa črne svile, če sem priprl oči, je bila v njem kot kepa črne svile, ki jo je nekdo odložil tja samo zato, da bi z njeno brezobličnostjo strašil otroke, nanagloma vzdrumljene v polmraku spalnice. Toda glas, ki sem ga zaslišal, je bil njen, rekla je:

— Seveda... bila je zares lepa ženska. Oči ima fant njene. Nisem jih pozabila. Imela je takšne oči, ki jih ne moreš pozabiti... žive, strašno žive, kakršna je bila tudi ona sama... bila je ženska, pri kateri nisi mogel imeti nobene izbire: ali si jo imel rad, zelo rad ali pa si jo sovražil. Zelo rad... kdo je ni imel zelo rad, nikogar se ne spominjam, ki ne bi bil nor nanjo... tudi ti, nisem pozabila tudi ti si bil nor nanjo. Kakšna ženska, kaj?

— Ne vem, kako je bilo prej, je rekel... toda takrat je bilo med njima nekaj narobe. Ni mi povedal... ni govoril o njej, niti njenega imena ni omenil. Bil je čuden človek, to sama še veš... od doma je bežal, skoraj vsak dan je zbežal od doma, kakor da ga je bilo strah nečesa... Bil sem dosti z njim, sam me je poiskal, kadar ni vzdržal doma, toda nikoli ga nisem mogel čisto razumeti... tako svojeglav je bil, če sem se še tako trudil, ni nič pomagalo... nobena stvar mu ni mogla takrat pomagati.

— Vse to je bilo res, je rekla. Danes se samo čudim, kako je bilo vse to res in kako malo pojma sem imela o njej tedaj. Ni me varala... o ne, tega ni znala, bila je preprosta ženska, ki ni hotela nikomur nič slabega. Le tako hudo nepreračunljiva je bila... zdaj to vem, tedaj pa sem ji prav po neumnem dajala potuho. Saj me res ni nič motilo, če je, sirota, mešala moškimi glavami... njena stvar, sem si mislila. Naj počenja, kar jo veseli. Mogoče je včasih... no, nič takšnega ni bilo, toda včasih je mogoče le malo pretiravala. Takrat tega niti opazila nisem... ni me dosti brigalo, danes pa že smem reči, da se je kdaj pa kdaj le preveč nastavljala... Če pomislim, bilo je res preveč...

Medtem ko je govorila, sem vstal in zaprl okno. Zapihalo je. Za trenutek sem ujel, kako se je stresla, kako se je stresla kepa črne svile v fotelju in se še bolj skrčila, postala še manjša. Ko sem spet sedel, je že utihnila, on pa je rekel:

— Tista stvar me še danes nekoliko muči. Komaj sem mu preprečil... Ne, saj nisva toliko popila. Tudi on ne. Bila sva dobre volje, to je bilo vse. On še posebej, bil je zgovoren, ni znal nehati. Kako sva prišla do tistega mostu, niti ne vem več dobro. Znašla sva se naenkrat pred njim, pred ograjo, spodaj je klokotala voda, nebo nad nama je bilo črno, komaj sva se videla. Smejala sva se in on je rekel, mislil sem, da je rekel samo za šalo — da bo skočil čez ograjo v vodo... Komaj sem mu preprečil, mislil je zares. Smejale se je in je mislil zares... Še danes ne morem pozabiti, muči me...

— Za marsikoga se je ogrela, je rekla, bilo jih je dosti, ki so ji bili pri srcu. Toda da bi imela koga zares rada, tega tudi danes ne bi mogla reči... Bila je nenasitna, to sem ji povedala, pa me ni razumela... zdaj šele vem, da me takrat ni mogla razumeti...

Mogoče je še govorila, toda nisem je več slišal. Prišlo je kot udarec, kot nenaden sunek brez bolečine in brez odmeva. Imel sem odprte oči, prste sem pregibal, kakor se mi je zahotelo, nič se ni spremenilo in vendar črno ni bilo več črno in glas ni bil več glas. Ni bilo več mojega glasu in ni bilo več njunega glasu... bilo je le premikanje ustnic, votlo premikanje ustnic in zob. Ne morem jih ustaviti.

Sreda

Gleda me in roke se ji ne ganejo z mize; ostale so tam, kamor jih je položila. Z okna ji pada luč na obraz, poslušaj me, še vedno me poslušaj, čeprav komaj še govorim in se mi besede zatikajo, kakor da bi jecljal.

Rad bi ji povedal, da je bil sam kriv, saj ga vendar nisem jaz poklical. Nisem jaz prišel k njemu in ga poprosil, naj mi pomaga... Že nekaj časa ga nisem videl, nisem vedel, kje živi, in tudi nobenega pojma nisem imel, kaj dela — a kljub temu si je izbral prav mene, še zdaj ne morem razumeti, čemu se je odločil prav zame, ko je bilo dosti drugih, mogoče boljših in bolj pripravnih. Vem: prijatelja, rekla bo, da sva bila prijatelja, da sem prisegal nanj, da sem prisegal vse do takrat... No, fant ga je takrat polomil, to je ugotovila tudi sama, bil je neumen in si je s svojo neumnostjo pokvaril skoraj vse, to je rekla sama, rekla je: izgubil je vse, razen ponosa morda.

Toda to so stare stvari, ki jih ni vredno ponavljati, pozabil sem nanje in me ne vznemirjajo več. Vznemiril pa me je njegov prihod. Nisem se ga nadejal, ko me je poklical po telefonu, nisem mogel dolgo verjeti, da govorim res z njim; to ni on, sem si rekel. To ni njegov glas, ne more biti njegov glas.

Seveda ni bilo prav, da sem ga dvakrat povprašal, kdo da je in kaj hoče od mene. Toda to sem storil samo zato, ker nisem več spoznal njegovega glasu in tudi njegovih besed ne. Dvakrat je povedal svoje ime in svojo željo... Ona ga ni slišala. Gleda me, žal mi je, da ga ni slišala. Ne iščem njenega pogleda in ne bežim pred njim, toda morala bi ga slišati — tisto ponižnost njegovega glasu in klečeplaznost njegovih besed, ki ju nisem pričakoval in zaradi katerih me je stresal mrz; kako naj ji dopovem, da me je stresal mrz, ko sem ga poslušal...

Želel sem ji reči: nisem se zmotil, bil je on in nihče ga ni silil, da je tako govoril, najmanj pa jaz. Potem sem skušal pozabiti nanj, dejal sem mu, naj me poišče naslednji dan, tako sem upal, da bom lahko res pozabil nanj in da mi srečanje z njim ne bo tolikanj mučno, kot sem se bal.

Bal pa sem se vseh štiriindvajset ur... Nič ni opazila, prišla je v mojo sobo, slišal sem njene stopinje, a sem mižal. Mislila je, da spim. Obstala je za hip, nisem vedel, če me gleda, toda obstala je pred mojo posteljo in senca njenega telesa mi je legla čez obraz; začutil sem jo kot olajšanje, morda sem se nasmehnil ali pa sem zganil z roko, zakaj nenadoma se je obrnila in odšla.

Nisem ga takoj spoznal. Biti sva morala smešna, strmela sva drug v drugega, ne da bi kdo kaj zinil. Popolnoma drug človek je bil, niti najmanj podoben tistemu, s katerim sem govoril po telefonu. To me je zmedlo. Za trenutek sem omahoval. Iskal sem besedo, ki bi mu jo moral reči. Toda usta me niso hotela ubogati. Tudi on se je z nečim mučil. Pogled mu je zdrsel po sobi, kakor da še zmerom dvomi, če je prišel prav. Obraz mu je bil temen, čudno upadel. Tedaj šele sem zapazil, da je stegnil proti meni roko; bila je trda, suha roka.

Potem je spregovoril. Nagnil se je k meni, začutil sem njegov dih. Z njim so prihajale tudi njegove besede. Še jih slišim. Še zmerom leže v meni kot neprebavljena gmota. Govoril jih je vame, lezle so vame od vseh strani in si brezobzirno krčile pot; bil sem brez moči, nisem mogel premakniti rok in nisem mogel zapreti oči.

Ne, nisem ga sovražil... to bi ji moral povedati. Potem mogoče ne bi stikala še za nečim, ne bi iskala za mojimi besedami še neke resnice, meni tuje in nedoumljive resnice. Nanjo čaka, čaka neusmiljeno.

Ves čas sem imel pred seboj njegove oči. Imel je dobre oči. Tem sem moral verjeti. Gledale so vame čisto od blizu in sem jim moral verjeti; ne vem, morda je takrat že obmolknil, toda oči so ostale, sijejo vame.

Nisem ga sovražil, vendar tej igri nisem bil kos, nisem ji mogel videti dna in bila je lahko samo pogubna zame. Bila je izzivanje zame... to bi morda razumela. Naj me gleda. Naj še vedno išče tisto svojo resnico. Te igre nisem mogel sprejeti, bila je pogubna zame. Njegove besede leže v meni kot neprebavljena gmota. Imel je temen obraz in trde roke. Imel je dobre oči. A tisto drugo — ne vem mu imena. Bojim se njegovega imena in se mu izmikam, ne znam ga izgovoriti. Morda ga zna ona... Čutim, kako me gleda; pogled brez očitka je to, brez zle misli. Ve, da mu nisem mogel pomagati, toda to ji ni dovolj, noče se s tem zadovoljiti. Čaka, vztrajno čaka.

Rekel sem mu, da mu ne morem pomagati. Rekel sem mu z ihto. Hotel sem, da bi čimprej odšel, nisem ga mogel več gledati. Tega tudi skrival nisem. Čisto resnično sem hotel, da se čimprej zapro za njim vrata. Obsedel sem za mizo, nisem se več ozrl — je minil en sam trenutek ali je minila cela večnost?

Četrtek

— Kaj delaš tu? me je vprašal.

— Nič, res nič, sem mu odvrnil. Šel sem mimo in sem se malo ustavil. Samo to.

— To je moja soba, je rekel. Sam spim v njej, mama ima večjo. Toda saj je nisi še nikoli videl... Okno je bilo nizko, lahko bi ga z roko dosegel. Sedel je na njem in z nogami bingljaj po zraku. Soba je bila skrita za debelo zaveso. Komaj da se je ozrl name.

— Tu se igram, je rekel. To dvorišče je moje. Nikomur ne dovolim, da bi stopil nanj. Nisem te videl, kdaj si prišel.

— Koliko si star? sem rekel. Noge imaš tako dolge.

— Pa ti? Meni je osem let. Seveda, zelo dolge noge imam. Tudi oče ima zelo dolge noge. Zato pa sem najhitrejši v razredu. Ti imaš kratke, slabo vidim od tu, toda prav gotovo imaš kratke. Znaš igrati nogomet?

— Igral sem ga včasih. Bil sem srednji napadalec.

— Aha, je rekel. Torej si le znal dobro teči. Jaz sem levo krilo. Krilo mora biti še hitrejše... Nehal je bingljati z nogami in si me je natančneje ogledal. Oči je imel črne, imel je velike, črne oči. Zdaj se je prvič nasmehnil. Palec desne noge mu je krvavel.

— To gledaš? Nič ni to. Ob kamen sem treščil z njim, saj veš... Preden pride mama, ga bom že opral. Sploh ne boli. Moral bi v kuhinjo, pa se mi ne ljubi. Si že videl našo kuhinjo? Imenitna je.

— Zelo majhna je, sem rekel.

— Neumnost, je rekel. Vse kuhinje so majhne. Odkod pa sploh veš, da je majhna? Zame in za mamo je dovolj prostora v njej. Ti si pa seveda prevelik zanjo.

— Nič večji nisem bil od tebe. Kadar se igraš, moraš potisniti mizo v kot... mislim, da to smeš, kaj?

— Oh, je rekel. Kaj pa govoriš! Kadar se igrava, je mama kraljica. Čisto nič smešna ni. Ko ji umrem, zna tako zares zajokati. Naju boš prišel kdaj pogledat? Oče je malo doma, lahko prideš.

— Igral nisem nikoli dobro, sem rekel. Zato mi niso hoteli dati nobene vloge. Bil pa bi zelo rad princ v Sneguljčici. To sem si zmerom želel.

— Princ? Pri mami sem vedno princ. Le Sneguljčice nimava. Si že srečal kakšno Sneguljčico? Veš... jaz sem jo. Pa ni bila nič lepa. Grde oči je imela. Zelo grdo je gledala... Pomignil mi je, naj stopim bliže. Obstal sem tik pod njim. Prsti njegovih nog so se mi dotaknili las. Rekel je:

— Še danes me je strah. Ponoči sem sanjal o njej, mama je morala spati pri meni. Si predstavljaš to? Natančno sem jo videl. Vedno sem zakričal.

— Pa jo še kdaj vidiš?

— Zdaj bolj redko, je rekel. Mama jo je spodila. Zavpila je nadjno in to je zaleglo. Kar pobegnila je. Kako sva se z mamo potem

smejala! Toda včasih še prihaja. Kadar mame ni doma. Takrat se nikoli ne upam zaspati. Veš... ne bi se smela smejati, mogoče bi bilo bolje. Tudi mami sem to rekel. Saj je bilo dovolj, da jo je napodila. Misliš, da se bo še pokazala?

— Tega pa res ne vem, sem rekel. Grde Sneguljčice so vsega zmožne. Poskusi jo pregovoriti. Mogoče bo kaj dala na prijazno besedo.

— Glej, na to še pomislil nisem... Za trenutek je utihnil. Z nogo je spet pobingljaj po zraku. Pogledal me je s priprtimi očmi... Mogoče bi res kaj pomagalo, je rekel. Moram premisliti. Toda kaj naj ji sploh rečem? Tebi je lahko, saj ne prihaja k tebi, ni se ti je treba bati. Mislim, da sploh ne bom mogel odpreti ust. Kadar je mama doma, je vse tako preprosto. Mama se je ne boji. Sam pa ne bom dosti opravil. Saj res... kako pa naj začnem? Draga Sneguljčica... ne, tako ne. Ne morem ji reči draga Sneguljčica, ker je ne maram... Tudi dobra ji ne morem reči. Ni dobra. Veš, zame res ni dobra. Gleda me tako grdo, da res ne more biti dobra. Kaj naj potem rečem? Kako naj jo prosim, da me ne bo hodila več strašit... če je mama pri meni, takrat naj kar pride. Če že mora priti, naj pač pride takrat, ko je mama doma. Tako se lahko zmeniva... Kaj praviš?

— Lahko se tudi tako zмениš, sem rekel. Morda te bo ubogala. Morda pa niti ni tako zelo grda, kot misliš. Poskusi zlepa z njo. Jaz bi že.

Zasmejal se je. Potem je pogledal okoli sebe. Nanagroma se je ves zresnil. — Ni zelo grda? je vzkliknil. Kako pa veš, da ni zelo grda? Oh, če bi bil le zraven, to bi ti jo privoščil. Nič na boljšem ne bi bil kot jaz. Veš... najprej nič ne slišim. Vse je tako tiho. Že to je čudno. Nič, popolnoma nič ne slišim. Kakor da bi oglušel... Če bi le kaj malega slišal, čisto malega! Pa — nič. Si predstavljaš, kaj je to nič? Potem pride. Ko je najbolj tiho, tedaj pride. No, saj tudi nje ne slišim, kar naenkrat je pred menoj... pogledam in je tu. Stoji pred posteljo in me gleda. Čisto črne oči ima. Kako bi ti povedal? Si kdaj pogledal skozi ključavnico in to prav takrat, ko je na drugi strani pogledal vanjo še nekdo... takšen, ki ima velike, črne oči? Si kaj takega že videl? Nikar ne poskusi, to je grdo, ne morem ti povedati, kako je to grdo... in prav takšne oči ima moja Sneguljčica. Kakor da bi jih gledal skozi ključavnico, čisto blizu skozi ključavnico...

— To je pa res hudo, sem rekel. Toda zakaj praviš — moja Sneguljčica? Če ima res takšne oči, potem ji ne moreš reči vendar moja Sneguljčica.

— Ti si pa čuden! je rekel. Spet se je zasmejal. Z nogo mi je nalašč pobrskal po laseh. — Čigava pa naj bo? Saj hodi samo mene

strašit, samo k meni prihaja. Pa ja ne misliš, da hodi še kam drugam... tega ti ne verjamem. Torej je moja Sneguljčica.

— Res, samo tvoja je, sem rekel. Nikamor drugam ne hodi.

— Mogoče pa se je bom počasi navadil, je rekel. Mogoče me nekega dne ne bo več strah, ko bo prišla.

Bil je hudo zamišljen.

Petek

Tja sem zašel čisto po naključju. Videl sem, da so vrata odprta, pa sem vstopil. Bilo je toplo, že v prvi sobi, kjer sem odložil plašč in klobuk, je bilo naravnost presenetljivo toplo. A ni bil še čas, da bi kurili. Peč je bila mrzla. Toplota je morala prihajati od nekod drugod. Mislil sem povprašati, toda garderoberka je imela preveč opravka z ljudmi, da bi se utegnila zmeniti zame. Bila je zelo majhna, čokata ženska. Obešala je plašče in jemala denar, oboje s tolikšno naglico, da ji skoraj nisem mogel slediti. Niti ena sama njena kretnja ni bila brez smisla, kakor da se jih je naučila do zadnje podrobnosti. Motil me je le njen kisli obraz. Razumel bi ga, če bi ljudje prihajali brez plaščev in brez klobukov, če bi morala posedati pod praznimi obešalniki; tedaj se mu ne bi čudil. Stopil sem dalje. Velika steklena vrata mi je odprl mlad moški v pretesnem črnem suknjiču. Zrl je mimo mene. Bil je utrujen, morebiti, sem pomislil, je imel ta dan tudi nočno službo; to sem pomislil mimogrede. Končno me čisto nič ne briga. Opazil sem le vrata z napisom Bar, tja mi je ušel pogled, pa sem se tega domislil. Dvorana je bila le na pol zasedena, bila pa je nenavadno velika; obstal sem in jo meril z očmi, bil sem začuden, nisem vaje takšne razsežnosti, in če se z njo srečam, mi nekako zmanjka poguma. Bilo mi je že žal, da sem prišel. Nikogar nisem poznal, kamorkoli sem pogledal, povsod sem naletel na tuje obraze, ki jim moj prihod seveda ni mogel pomeniti popolnoma nič. Dolgo sem izbiral mizo. Bile so vse enake. Vse so imele bele prte. Na vsaki je bil šopek rdečih rož. Izbral sem si tretjo ob zidu, tja sem sedel, in bilo mi je resnično laže, ko sem začutil pod seboj stol; razen natakarjev sem bil dotlej edini, ki je še stal. Naročil sem toplo limonado. Fanta sem videl že prej v ogledalu, bližal se je z dolgim korakom in je pri hoji kar malo preveč opletal z rokami. Ni imel čistih rok. Vse to sem opazil v ogledalu, ki jih je bilo v dvorani na pretek; zato se mi tudi obrniti ni bilo treba, ko sem naročal limonado. Dovolj natančno sem namreč razložil fanta v ogledalu. Brž je stekel ponjo.

Pil sem počasi. Pri sosednji mizi sta sedela dva stara zakonca. On je bral. Ona si je natakala iz steklenice radensko vodo in jo srkala z zaprtimi očmi. Težko je sople. Če sem le malo nagnil glavo, sem slišal njeno sapo — kakor da je ima samo še za nekaj ur življenja. Pazil sem, da se ji z glavo nisem preveč približal; nisem si poiskal najbolj primerne mize. Ljudi je bilo vedno več, kmalu skoraj ni bilo videti praznega prostora, naraščal je tudi trušč. To me je vznemirilo. Mize ne bi rad delil z nikomer. Dvema sem rekel, da še nekoga pričakujem. Dvema smrkavcema. On je zmignil z rameni in zažvižgal, ona pa mi je s konico svojega rdečega nohta pomigala prav pod nosom, da sem ga nehote odmaknil. Sedla sta daleč od moje mize. Naredil sem dolg požirek. Do tega trenutka je še nisem zapazil, njena miza je bila za mojim hrbtom. Premaknil sem stol, da bi jo lahko bolje videl. Čudna ženska. Skoraj še otrok. Govorila je z natakarjem, prižigal ji je cigareto; rekel bi, da je delal to z odporom. Bila je zanikrno oblečena, brez šminke, očitno prehlajena. Venomer si je brisala nos, robec ji je bil umazan in z nohtov se ji je odluščil domala ves lak. Ustavil sem fanta, ki ji je prižgal cigareto; vprašal sem ga: Igralka? Pa se je samo nasmehnil. Stara zakonca sta želela plačati. Spet sem moral prisluhniti njeni sapi; dobro, da sta odhajala. Zmanjkalo mi je limonade, sladkor sem polizal z žlico. Dveh naslednjih, ki sta hotela sesti k moji mizi, se nisem mogel odkrižati. Odprl sem usta, pa je bilo že prepozno, zame se še zmenila nista. Pogledal sem ju. Docela nepoznana obraza, toda ona je bila lepa. Naroči si kaj! ji je rekel, več pa z njo ni spregovoril, obe roki je udobno namestil na mizo, tudi ganil se ni več. Pila je samo ona, pila je konjak. Čez čas je naročila še enega. Bilo mi je takoj jasno, da je konjak njena slabost, da ga rada pije, da bo popila še tretjega. Toda bila je zelo lepa, fant ji je hitro postregel in se je vrtel okoli njenega stola dlje, kot je bilo potrebno. Dvorana je bila polna tobakovega dima, zakašljaj sem. Začelo me je daviti. Tedaj sem zaslišal: Na zrak naj gre! Verjetno je nekdo mislil mene. Nisem ga mogel odkriti, moral bi izbirati med desetimi ali pa še več, nobene razlike ni bilo med njimi. Vsem bi lahko prisodil te besede. Kašljaj sem kar naprej.

Ona je vstala. Niti sam nisem opazil, kdaj je pobrala torbico in se dvignila s stola. Rekla je: Pridi za mano. Na moj pozdrav ni odgovorila. Ozrl sem se nanj. Še zmeraj se ni premaknil, tudi glave ni obrnil. Prazen kozarec, ki ga je pustila na mizi, je kazal na robu rahlo sled njene šminke. Trušč je bil že neznošen. Odločil sem se, da bom plačal, segel sem v žep po drobiž. Zažvenketalo je. Tedaj mi je od ne preveč oddaljene mize nekdo pomahal z roko, nisem se motil, po-

mahal je prav meni, potem je pomahal še enkrat in mi dal jasno razumeti, da me vabi k sebi. Vendar se nisem zganil. Pomahal je znova. Drobiž sem stresel po mizi, niti najmanj me ni mikalo, da bi ga ubogal. Poklical sem fanta, zdaj se mu ni nikamor mudilo. Slonel je ob zidu in se praskal po vratu. Oni ni več mahal. Menda je doumel, da me ni volja iti k njemu, čeprav bi bilo čisto mogoče, da ga poznam. Toda ne... ni se odrekel srečanju z menoj. Vstal je od mize in se napotil k meni. Ko pa je prišel skoraj do moje mize, mu je korak mahoma zastal. Nekaj je zinil. Morebiti je zaklel. Smehljal mu je izginil, kakor bi mu ga kdo spral z lica, gledal me je samo še sovražno. Gledal me je dolgo, nobene več ni zinil, toda gledal me je nepremično in sovražno, kakor da bi kaj zagrešil nad njim. Fantu sem odštel drobiž in se polagoma dvignil. Nisem hotel hiteti. Ljudi je začelo zanimati. Obračali so se k nama. Pri sosednji mizi se je neki ženski glas mučno zahahljal, vsi drugi pa so bili tiho, kot da bi res nečesa pričakovali. Zrl sem predse. Odmikal sem se korak za korakom, brez naglice, z upognjenim hrbtom. Nisem se bal. Toda hrbet se mi je upognil sam od sebe, nisem ga mogel zravnati. Tako sem došel do vrat. Spet mi jih je odprl moški v pretesnem črnem suknjiču. Pokimal sem mu. Tudi garderoberki sem pokimal. Obešalniki so bili natrpani s plašči.

S o b o t a

Skozi okno vidim noč. Nič drugega kot nebo. Danes je brez zvezd, danes je nebo brez zvezd. Ne pričakujem jih. Ona pa se je smejala megli, ki jo je šla iskat na balkonu. Še vedno se ni vrnila.

Njen obris na balkonu je temen, z obema rokama sloni na ograji in glavo je nagnila globoko predse. Soseda spodaj je že davnaj ugasnila luč, morala se bo zadovoljiti sama s seboj. Nikogar ne bo k njej.

Zdaj prihaja. Lasje so ji mokri od megle. Preveč je sama. Tudi z meglo v laseh je sama. Gre mimo mene, ni se ustavila. Izgublja se mojemu pogledu, odhaja, nisem je poklical. Odhaja, da bi bila lahko sama.

Stegnil sem noge, do zidu segam z njimi; prsti božajo njegov hlad in z nohti grebem po njem. Z glavo sem se povzpел v nebo, do vratu sem jo namočil vanj; namočil sem jo v meglo. Diha vame, sladko diha vame:

Prišla je od zadaj, kdo bi jo slišal! Zmerom je bila tako pozna, zmerom je tekla; pa tisti kamni, če se ni spotaknila, pa si je obtokla čevlje. Toda prišla je od zadaj, kjerkoli sem jo čakal, vselej je bil hrbet tisti, ki je prvi začutil njeno dlan.

Svet ni bil velik, občudovala sva travo. Rasla je vsevprek, divja, mogočna, zame divja, zanjo mogočna; hotela je mogočno travo. Potem je nisem mogel več prestreči. Iz rok mi je uhajala, z lasmi in z očmi vred mi je uhajala. Šele na križišču sem se ji uspel pridružiti.

Nisem ji rekel, da bi jo rad pospremil. Odšla je čisto tiho. Bila je daleč pred menoj, a njenih gležnjev nisem zgubil z vida. Imeli so svojo barvo. Šel sem za njimi, šel sem za barvo teh gležnjev, šel sem vse do konca. Pred hišo je bilo do njenih vrat šest stopnic. Nekega dne sem jih preštel.

Rekla je: Ko bom velika, bi rada imela črno spalnico. In rdečo preprogo. In rada bi imela okno, ki bi bilo obrnjeno na jug. In jedla bi jabolka. Si kdaj že trl orehe? Takšne čisto mlade orehe, ki diše po grenkem? To je rekla, čeprav je bila že velika in je nosila širok, črn klobuk na glavi.

Jutra so ji bila vsa enaka. Ni jih znala razlikovati. Vsa so bila modre barve, vsa so prihajala skozi isto okno, ki ga je sama odpirala in sama zapirala. Delala je to zjutraj, delala je opoldne, pa tudi zvečer je to delala. Če bi enkrat samkrat pozabila na to svoje opravilo, bi gotovo zajokala. Hotela je imeti red v hiši.

Cesta je bila zmeraj prazna. Ljudje je menda res niso marali, a je bila po svoje kar lepa cesta. Tamkaj sem prestal marsikatero uro. Ne vem, kdo si jo je izbral: ali sem bil to jaz ali pa se je ona tako navdušila zanjo. Bila pa sva oba nekoliko smešna. Zahajala sva prav tja, kamor nihče drug ni hotel. En sam košat kostanj nama je delal družčino.

Nihče od naju ga ni poznal. Od nekod je pritekkel čisto sam. Zaman sva ga spraševala po imenu. Bil je črn kot ciganček, zato mu je rekla Ciganček. A zanimala ga je samo njena zlata verižica, nanjo se je obesil. Visel je na njej, dokler je ni pretrgal. Takšno ima še danes v omari.

Kamnov v vodi se je bala. Bala se je rib in drobnih rakcev. Vendar je bila vedno manjša, glava ji je izginjala v rahlo razgibani vodi, ki se je penila okoli njenih rok. Na drugem bregu je sedla na prod. Kako nezatna je bila! Zaklical sem ji, na ves glas sem zaklical njeno ime, čeprav sem vedel, da me ne more slišati.

Z nočjo je postajala žalostna. Nekje sva se izgubila. Potem sem dolgo iskal, kje bi moglo biti tisto mesto, kjer se nama je to pripetilo. Sama je molčala. Nikomur ni verjela. Tudi meni ni verjela. Pustila me je, da sem sam iskal, da sem sam iskal brez njene pomoči. Niti v sanjah se ni izdala, čeprav sem neke noči slišal, kako je zakričala.